

FOTO: PEXELS/ILUSTRACIJA

Današnja prezaduženost kao i svaka pojava ili priča ima svoje korijene, svoje uzroke i posljedice. Nekada se o prezaduženosti govorilo samo na razini poduzetnika, no pojavom raznih oblika kreditiranja, prezaduženost se prelila i na fizičke osobe, potrošače, na nas same. Mogućnost zaduživanja postala je dostupna, nudila se i nudi na sve strane dok nije dovela do sve veće nesolventnosti. Ti oblici zaduživanja možda ne bi danas ni predstavljali toliki problem da je netko paralelno i educirao ljude, učio ih u što smiju, a u što ne smiju ulaziti, koje su posljedice po zdravlje i život ljudi, do čega dovodi isključenje iz svih sfera života, odnosno koje su posljedice financijskog, socijalnog i kulturnog isključenja.

No, to se nije dogodilo, već godinama kasnije kad je prezaduženost pojedinaca, kućanstva postala uistinu veliki problem. Tada kao posve uobičajeni modus operandi rješavamo posljedicu. Sve skupa izgleda kao da se igrate nečijim životom, izazivate ga, mamite kolačićima, tjerate da nesvjesno radi neke stvari za svoju korist, a onda metaforički rečeno posthumno oplakujete pokojnika, još uvijek ne znajući je li to zbog njega ili vas samih. Jedino što shvatite je sve manje prostora za daljnji nastavak. Iz ove priče može se izuzeti Austrija, Nizozemska i Njemačka gdje odgovornost vjerovnika ne postoji, odnosno težište zakona funkcionira na načelu edukacije. Dužnik jednostavno mora poštovati utvrđena pravila ponašanja koja se strogo nadziru u određenom razdoblju (na primjer u Nizozemskoj 3 godine, a u Njemačkoj 6 godina). U Njemačkoj se to čak naziva razdobljem dobrog ponašanja (Wohlverhaltensperiode). Ovakom edukacijskom prevencijom na kraju se uistinu odgovornost može prebaciti na potrošača. Sve ostalo za sada ide u kategoriju Molièrevog licemjerja.

Niti Hrvatska u navedenom kontekstu nije oslobođena ovih kretanja i prebacivanja odgovornosti na fizičku osobu, potrošača, pojedinca i njegovu financijsku nepismenost i neodgovornost.

Na razini EU, čija smo članica naveliko se vode rasprave o zaduženosti, jer upravo porast zaduženosti je zajedničko obilježje članica EU, što se ne može reći i za zajedničko rješavanje, posebno imajući u vidu razmišljanja mnogih teoretičara ekonomskog liberalizma koji smatraju kako više neće postojati nacionalne države, u smislu kakvim ih danas poznajemo već da će proces globalizacije i njegovi ekonomski učinci dovesti do stvaranja svjetske globalne Vlade i izgradnje jedinstvenog političko-ekonomskog sustava. Hoće li, prepustit ćemo ipak vremenu koji je ionako hirovito pa kad je i ekonomija i gospodarstvo u pitanju.

rizikom osobama stvarala uvjete za takozvani „novi početak“, rješavanje duga, temeljenog za zakonima. Naravno, ovdje je nemoguće komparirati Hrvatsku zbog vremena i društvenog uređenja u kojem smo živjeli, koje je dovelo i do nužnosti obrane zemlje, i koje je kao nasljeđe prošlosti neminovno ostavilo posljedice, ali navedeno daje sliku mentaliteta koji moramo mijernjati, odgovornosti koju moramo steći i stanja u kojem moramo ući .

Većina zemalja EU na različite načine spriječavaju i ublažavaju prezaduženost svog stanovništva, koja se smatra značajnom odrednicom socijalne isključenosti, zbog čimbenika koji su izvan njihove kontrole, poput nezaposlenosti, siromaštva, nedostatka osnovnih sposobnosti, invaliditeta... Hrvatska to ne uspijeva, ili uspijeva puževim korakom.

Francusku, tako ilustracije radi obilježava državna intervencija reguliranja tržišta, pa sustav rješavanja prezaduženosti ima dvije najvažnije svrhe: ekonomsku – zadržati ili vratiti ljude u redovni ekonomski život, očuvanjem njihove uloge proizvođača i potrošača nove vrijednosti dajući im “drugu priliku i socijalnu – izbjeći (ili barem ublažiti) socijalnu isključenost i njezine nepovoljne posljedice na ugrožavanje jedinstva i kvalitete života obitelji. Francuskoj nije stran postupak otpisa duga sve dok je socijalno opravdan i legaliziran pravosudnim tijelima. Nakon reforme iz 2003., postupak otpisa duga može se provesti izravno, bez faze moratorija ili djelomičnog plaćanja.

U Irskoj je radi ublažavanja problema prezaduženosti osnovana Savjetodavna služba za financije i proračun (MABS) koja se sastoji od mreže lokalnih projekata za pomoć osobama koje imaju poteškoća s prezaduženosti. MABS je usmjeren za pojedince i obitelji, najčešće s niskim dohotkom, koji trebaju pomoć u upravljanju osobnim financijama kako bi izašli na kraj s vjerovnicima. Usluga je povjerljiva i besplatna. Sve te aktivnosti nastoje da osobe s fi nancijskim teškoćama očuvaju (ili ponovno steknu) dignitet, samopoštovanje i nadzor nad vlastitom fi nancijskom sudbinom. Pritom se značajna pozornost posvećuje suradnji i partnerstvu različitih službi i tijela podrške kako bi se korisnicima osigurala integralna i dostupna podrška u skladu s njihovim potrebama.

Nizozemski model dobrovoljne i obvezne regulacije dugovanja gotovo je jedinstven u EU jer omogućava oslobađanje od duga nakon tri godine. Takav pristup “čistih računa” usmjeren je na postizanje socijalne uključenosti i poticanje potpune aktivnosti na tržištu rada, omogućujući prezaduženim osobama novi početak u životu

Luksemburg ima postupak za prijateljski i statutarni način rješavanja osobne prezaduženosti. Nastoji se povećati povjerenje vjerovnika u postupak rješavanja duga strogim nadzorom i stvaranjem nacionalne baze podataka o dužnicima. Dužnik potpisuje ugovor o poštivanju pravila u postupku rješavanja prezaduženosti, pa mu se dopušta dohodak u iznosu od 95% nacionalno utvrđenog cenzusa za socijalnu pomoć. Novi početak se odobrava u razdoblju nakon tri godine, a dotad se ne može provesti ovrha nad minimalnim dohotkom za pokriće duga (Osobna prezaduženost, Bejaković)

Dok je većina zemalja Europske unije izašla iz recesije u 2010. i 2011. godini, u Hrvatskoj je recesija potrajala sve do 2014. godine. U 2014. godini Hrvatska je zabilježila visoke razine siromaštva i socijalne isključenosti, rizik od relativnog siromaštva i dalje je bio iznad prosjeka EU-a, privatni dug je bio i ostao uteg za gospodarski rast.

Kad je riječ o gospodarskom sustizanju ostatka EU-a pa i po pitanju rješavanja osobne zaduženosti Hrvatska je izgubila deset godina. Prema Izvješću za Hrvatsku 2020. Europska komisija zaključuje kako je nakon šestogodišnje recesije i umjerenog oporavka, gospodarski

razini kao prije deset godina. Sudjelovanje na tržištu rada i produktivnost rada još uvijek su na niskoj razini, dok poslovno okruženje i javna uprava nisu dovoljna potpora bržoj gospodarskoj konvergenciji. Provedba mjera politika za otklanjanje tih slabosti odvija se neujednačenom dinamikom. Ubrzati i održati zamah reformi bez ukidanja već donesenih reformskih mjera osobito je važno zbog neupitne ambicije Hrvatske da se pridruži tečajnom mehanizmu (ERM II) i usvoji euro.

Kad je riječ o postupanju u skladu s načelima Europskog stupa socijalnih prava, Hrvatska se još suočava s izazovom zapošljavanja i društvenim izazovima općenito. Usprkos pozitivnim kretanjima na tržištu rada, Hrvatska i dalje ima nisku stopu zaposlenosti, osobito nekih kategorija radnika. Rizik od siromaštva još je visok, a kapacitet socijalnih transfera nedostatan je za smanjenje siromaštva.

U Hrvatskoj se siromaštvo smanjuje, ali je i dalje iznad prosjeka EU-a. Zahvaljujući poboljšanju stanja na tržištu rada dodatno je smanjen udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. No kućanstva s nižim dohotkom nemaju odviše koristi od poboljšanja gospodarskih uvjeta. Obuhvat sustava zajamčene minimalne naknade nedovoljan je, a rascjepkan sustav socijalne zaštite općenito nije učinkovit u ublažavanju stanje na tržištu rada i socijalnih problema.

Kratak prosječni radni vijek u Hrvatskoj je često uzrok neodgovarajućih mirovina. Rano je umirovljenje još uvijek raširena pojava, dok je radni vijek u Hrvatskoj među najkraćima u EU-u, što u velikoj mjeri nepovoljno utječe na mirovine. Osobe starije od 65 godina izložene su znatno većem riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u usporedbi s ostatkom stanovništva, ali i s prosjekom EU-a. Hrvatska je odustala od nekih važnih elemenata reformiranog mirovinskog sustava kojima je trebalo produljiti radni vijek, što nije pridonijelo rješavanju tog pitanja.

Ukupna se zaduženost privatnog sektora smanjila unatoč umjerenom rastu zaduživanja. U prva tri tromjesečja 2019. konsolidirani dug korporativnog sektora iznosio je 34,3 % BDP-a i kućanstava 58,4 % BDP-a, što je oko 8, odnosno 24 postotna boda manje od najviših razina zabilježenih 2010. Tome je doprinio rast nominalnog BDP-a i lagani porast tečaja kune. Ubrzalo se zaduživanje kućanstava zbog povećanja potrošačkog kreditiranja. Korporativni sektor i dalje se razdužuje, iako se zamjetno povećalo novo zaduživanje za potrebe ulaganja. Zaduzivanje kućanstava vjerojatno će i dalje rasti s obzirom na to da je povjerenje potrošača i dalje visoko, a zbog pozitivnih kretanja na tržištu rada povećava se i raspoloživi dohodak građana.

Kreditiranje poduzeća trebalo bi ostati nisko s obzirom na visoku razinu zaduženosti i udio loših kredita poduzeća

Opća ocjena Europske komisije u Izvješću za Hrvatsku 2020. godine govori da je dug kućanstava i poduzeća i dalje visok, unatoč znatnim poboljšanjima posljednjih nekoliko godina. Smanjenje duga kućanstava usporeno je zbog snažnog oporavka kreditiranja, dok se poduzeća i dalje razdužuju, opterećena velikim udjelom loših kredita. Zahvaljujući visokoj likvidnosti i konkurenciji u bankarskom sektoru kućanstva i poduzeća poboljšavaju svoje profile rizika refinanciranjem svojih starih dugovanja. Javni dug i dalje je visok, iako se u posljednje dvije godine zahvaljujući razboritoj fiskalnoj politici znatno smanjio.

Pitanje privatnog duga u Hrvatskoj predstavljalo je i nadalje predstavlja veliki problem, iz razloga što ima i svoje specifičnosti koje se ne bi mogle nazvati moralnim i pametnim, i koje zapadni svijet ne poznaje, što ima ozbiljne posljedice na kućanstva, pojedinca, a u konačnici i na cjelokupno gospodarstvo.

Piše Mario Strinavić/demosmedia

[NASLOVNICA](#)

[AKTUALNO](#)

[VIJESTI](#)

[GOSPODARSTVO](#)

[LOKALNA UPRAVA](#)

[SPORT](#)

[ZANIMLJIVOSTI](#)

[KOLUMNE](#)

DEMIUS

IVEDIA